

Dieblif kunde handle uden Folkethingets Formand. Netop fordi der Intet var forekrevet om, hvorledes der skulde gaas frem, maatte det i dette Tilfælde være Formanden, der maatte varetage Thingets Interesse. Det var hans Ret, som det var hans Pligt at gjøre det, hvis Thinget ikke skulde være brøstholbent. Den Naade, hvorpaa den ærede Formand har gjort det, kan i den naturligvis være forskjellige Meninger om. Jeg finder, at den for Thingets Vedkommende er fuldt tilfredsstillende, idet den fritager Thinget for ethvert formelt Ansvar for, hvad her er sket. Den høitærede Formand tilbød det ærede Medlem at foretage de videre fornødne Skridt, hvis det ærede Medlem ikke vilde aflægge Eden efter den sædvanlige Formel, og det undrer mig, at det ærede Medlem ikke har kunnet forstaa dette. Thi efter at han var anerkjendt som Medlem af Folkethinget og altsaa skulde stedes til Edfæstelse, følger det af sig selv, at naar han mente ikke at kunne bruge den sædvanlige Edsformel, maatte de fornødne Skridt være Tilveiebringelsen af en ny Edsformel. Det ærede Medlem ankede over, at en saadan ikke blev ham forelagt samtidigt, men det var jo en Umulighed. Formanden kan ikke paa egen Haand tiltage sig denne Myndighed. Jeg vilde i det Mindste finde det aldeles uforvarligt, om Formanden aldeles paa egen Haand tilstillede Medlemmerne en Edsformel, som han selv havde lavet. Formanden kunde ikke gjøre Andet end udtale sin Beredvillighed til at sørge for, at der kunde blive tilveiebragt en anden Edsformel. Men det ærede Medlem vilde ikke gaa ind derpaa. Han fandt, at han med fuld personlig Sandhed kunde aflægge den sædvanlige Ed, og dette skal jeg, som sagt, ikke komme ind paa; det ærede Medlems Samvittighedsforhold lader jeg udenfor Betragtningen. Men Sagen har en anden Side, og det er Hensynet til Befolkningens Følelser. Allerede almindelig Dannelse kræver dog, at man, hvor det kan undgaaes, ikke frakter Andres religiøse Følelser. Det ærede Medlem udtalte før, at han var villig til — det havde han sagt paa Langeland — at vise Andres religiøse Anskuelser Respekt. Men mig forekommer det, at den Naade, hvorpaa det ærede Medlem har udført dette, er høist mærkværdig. Det har været en eiendommelig Respekt for Andres religiøse Anskuelser, der har ledet det ærede Medlem til at paatalbe Hjælp af den Gud og hans hellige Ord, som han efter sine Udtalelser paa Langeland dog ikke kan have samme Opfattelse af som Befolkningen i Almindelighed.

Formanden (Krabbe): Jeg ser mig nødsaget til at afbryde den ærede Taler for at bede ham om at holde sig til Sagen. Det vil ikke være rigtigt her at debattere det enkelte Medlems Forhold til Eden. Jeg har ikke villet hindre det ærede paagjældende Medlem i selv at udtale sig

derom; men dette skete paa Grund af hans personlige, noget exceptionelle Stilling til Sagen. I den øvrige Debat tror jeg, at det maa holdes udenfor; om det ærede Medlem maatte være uenig i, hvad der i saa Henseende maatte være sagt af det ærede Medlem for Svendborg Amts 6te Valgkreds (Brandes), faar han dog at resig- nere og holde sig til Sagen.

S. Holm: Det skal jeg gjøre. Men det forekommer mig forresten, at jeg mere end idetmindste et Par af de foregaaende Talere har holdt mig til selve Sagen. Jeg veed ikke, at jeg har fjernet mig derfra undtagen maaffte denne ene Gang. Jeg skal imidlertid følge den ærede Formands Opfordring. Idet det ærede Medlem har aflagt denne Ed, er Tilfældet denne Gang afgjort. Der fulgte imidlertid en Skrivelse med fra det ærede Medlem til Formanden. Men jeg skal heller ikke komme nærmere ind paa den, da det jo ogsaa kan siges at ligge Noget udenfor selve det formelle Spørgsmaal, jeg skal blot udtale, at den Naade, hvorpaa Formanden tog denne Skrivelse, idet han gik ud fra, at til en Skrivelse af den Art var der Intet mere at sige, vistnok finder Thingets Billigelse. Imidlertid er Sagen ikke afgjort med dette enkelte Tilfælde. Taktet være den høitærede Formands Optræden har Thinget denne Gang undgaaet at faae sin Part af Ansvar for det, som er sket. Men noget Saadant kunde gjentage sig i Fremtiden, og det vilde derfor forekomme mig for alle Parter at være det Heldigste, om Thinget gjorde Sit til at forebygge et lignende Optrin. Grundloven foreskriver ganske vist, at der skal kræves Ed af de nyvalgte Medlemmer, og man kan altsaa ikke, hvad jeg vilde anfse for det Nødtigste, undlade at kræve en saadan Ed, førend man har faaet Grundloven forandret. Men en Grundlovsforandring er et stort og vidtløftigt Massineeri, som man ikke uden den allerstørste Nødvendighed bør sætte i Gang, og jeg tror ikke, at det i dette Tilfælde er nødvendigt for at komme ud over Vanskelighederne. I det Dieblif, der blev tilveiebragt en Edsformular, der kunde bruges af Folk, som mene ikke at kunne benytte den almindelige, en Edsformular af en saadan Bestaffenhed, at Eden kunde aflægges af Alle uden Hensyn til deres Tro, antager jeg, at vi vilde være ude over Vanskelighederne. Da vilde Rigsdagens Formænd maaffte i Forbindelse med Forretningsudvalget eller paa hvad Naade det forresten skulde ske, kunne bestemme, om en saadan Edsformel skulde anvendes i alle Tilfælde, eller den kun skulde anvendes i Undtagelsestilfælde, om det skulde staa Medlemmerne frit for at vælge, hvilken af disse Former de ville benytte, eller hvorledes det ellers kunde ordnes; og det vilde jeg inderligt ønske kunde ske baade for Samvittighedsfrihedens Skyld og for, at man i Fremtiden kunde undgaa saadan For-